Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä (HE 158/2018 vp) eduskunnalle työaikalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Tuomariliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta vielä käsittelyn tässä vaiheessa.

Tuomariliitolle ja muille oikeudenhoidon työajattomia edustaville yhdistyksille ei ole valmistelun aikana varattu mahdollisuutta tulla kuulluksi. Tuomariliitto pitää tätä erittäin valitettavana etenkin siihen nähden, että alun perin ei ollut aiottu edes mainita soveltamisalasäännöksessä tuomareita ja esittelijöitä, vaan Akava ry:n lausunnon johdosta tämä virkamiesryhmä on otettu esimerkkiluetteloon.

Tuomariliitto teki kuluvan vuoden alussa kyselyn tuomareille, esittelijöille ja valmistelijoille. Kyselyyn vastanneista 78,4 prosenttia vastasi, että tuomareiden / esittelijöiden ja valmistelijoiden ei tulisi kuulua työaikalain soveltamisen piiriin. Vastanneista vain 11 prosenttia katsoi, että tuomareiden / esittelijöiden ja valmistelijoiden tulisi kuulua työaikalain soveltamisen piiriin, kun taas loppuosa vastanneista ei osannut tai halunnut sanoa kantaansa kysymyksen johdosta.

Kyselyn perusteella on siten selvää, että tuomarit sekä tuomioistuinten esittelijät ja valmistelijat haluavat kuulua työaikalain soveltamisalan ulkopuolelle.

Valtion virkamiesten työajasta annetun asetuksen (822/1996) 1 §:n mukaan työaikalakia ei sovelleta virkamiehen työhön muun ohella tuomioistuimen jäsenen, esittelijän ja notaarin tehtävässä. Työajattomuudelle ei toisin sanoen ole muita edellytyksiä kuin tietty virka-asema. Vallitseva tilanne on selkeä.

Uutta työaikalakia koskevan lakiehdotuksen 2 §:ssä säädettäisiin poikkeuksista soveltamisalaan. Pykälän ehdotetun 1 momentin mukaan lakia ei erästä poikkeusta lukuun ottamatta sovellettaisi työntekijään, jonka työaikaa ei ennalta määritellä eikä työajan käyttöä valvota ja joka siten voi itse päättää työajastaan, jos kyse on muun ohessa valtion virkamiehen työstä tuomioistuimen jäsenenä tai esittelijänä, käräjäviskaalina, käräjänotaarina, julkisena oikeusavustajana, syyttäjänä, ulosottomiehenä, haastemiehenä tai ulkomaanedustuksessa (momentin ehdotettu 5 kohta).

Lakiesityksen mukaan soveltamisalarajoituksen soveltuminen ei enää riippuisi yksin virka-asemasta, vaan sen lisäksi edellytettäisiin tuomareiden ja muiden samassa kohdassa mainittujen virkamiesten osalta pykälässä kuvattua virkamiehen vapautta työajan valvonnasta ja hänen omaa päätösvaltaansa työaikaan, josta on hallituksen esityksessä käytetty käsitettä työaika-autonomia.

Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu sanamuoto ei vastaa työaikadirektiiviä. Esityksen perustelujen valossa jää epäselväksi, onko ehdotetussa soveltamisalasäännöksessä tarkoitettu asettaa tiukemmat edellytykset työntekijän ja virkamiehen työaikalain soveltamisalan ulkopuolelle jäämiselle kuin työaikadirektiivissä.

Esityksen perusteluihin sisältyvistä lausumista saa sellaisen käsityksen, että tiettyjen virkamiesten jättäminen lain soveltamisalan ulkopuolelle vastaisi voimassa olevaa oikeustilaa.

Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu soveltamisalarajoitus on kuitenkin kirjoitettu edellä todetusta poiketen niin, että sillä saatetaan tahattomasti siirtää osa tuomareista ja muusta tuomioistuinten nykyisin työaikalain soveltamisalan ulkopuolelle kuuluvasta henkilökunnasta työaikalain soveltamisalan piiriin. Lakiehdotus on tältä osin joka tapauksessa tulkinnanvarainen, mitä nykyinen sääntely ei ole.

Arvioitaessa sitä, miten työaika-autonomia eri tuomioistuimissa nykypäivänä toteutuu ja miten työ pitäisi järjestää jatkossa, jotta kuuluttaisiin ehdotetun työaikalain soveltamisalan ulkopuolelle, on Tuomariliiton käsityksen mukaan kiinnitettävä huomiota muun muassa työn järjestämisen erityispiirteisiin ja työn luonteeseen eri oikeusasteissa.

Tuomariliitto toteaa, että jo nyt on arvioitavissa, että eräissä tuomioistuimissa on työaikadirektiivin ja valtion virkamiesten työajasta annetun asetuksen kanssa ristiriidassa olevia työjärjestyksiä, joihin pitäisi puuttua.

Tuomariliitto toteaa lopuksi, että ehdotetun sääntelyn ja sen perustelujen valossa jää epäselväksi, onko tarkoitus pysyttää nykytila eli jättää tuomarit sekä tuomioistuinten esittelijät ja valmistelijat työaikalain soveltamisalan ulkopuolelle vai onko heidät tarkoitus ottaa työaikalain soveltamisalan piiriin. Tuomariliitto ei pidä mahdollisena sellaista lopputulosta, että osa kuuluisi lain soveltamispiiriin ja osa sen soveltamisalan ulkopuolelle. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että osa samaa työtä tekevistä olisi kokonaispalkkauksen piirissä ja osa samaa työtä tekevistä saisi korvauksia ylitöistä. Esitöistä pitäisikin ilmetä selvästi, mitä tarkoitetaan ja halutaan. Mikäli oikeustilaa vastoin Tuomariliiton käsitystä halutaan muuttaa, pitää vaikutusarvioinnissa ottaa huomioon muutoksesta johtuvat varsin suuret kustannusvaikutukset ja vaikutukset tuomioistuinten pääkäsittelyjen järjestämiseen ja aikatauluttamiseen.

Lausunnon ovat valmistelleet käräjätuomari Minna Hällström ja hovioikeudenneuvokset Wilhelm Norrman ja Kimmo Vanne. Lausunto on käsitelty sähköpostitse Tuomariliiton hallituksessa.

Helsingissä 12.12.2018

Tuomariliiton varapuheenjohtaja Minna Hällström